

ІСТОРИОГРАФІЯ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ТУРИСТСЬКОЇ ОСВІТИ В РОСІЙСЬКІЙ ФЕДЕРАЦІЇ

Щука Г.П., докторант, к. пед. н., доцент

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті розглядається історіографія формування системи професійної туристської освіти в Російській Федерації. Автором аналізуються дисертаційні роботи російських науковців, які були захищені зі спеціальності 13.00.08 «Теорія та методика професійної освіти (туризм)» і стосувалися безпосередньо підготовки фахівців з туристської діяльності. Проведений аналіз теоретичних доробок російських науковців із проблем професійної освіти в туризмі дозволив виділити основні напрямки досліджень у російській туризмології.

Ключові слова: туризм, історіографія, підготовка кадрів, система професійної туристської освіти.

Щука Г.П. ИСТОРИОГРАФИЯ ФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ТУРИСТСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ / Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина.

В статье рассматривается историография формирования системы профессионального туристского образования в Российской Федерации. Автором анализируются диссертационные работы ученых России, которые были защищены по специальности 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования (туризм)» и касаются непосредственно подготовки специалистов туристской деятельности. Проведенный анализ позволил выделить основные направления исследований в русской туризмологии.

Ключевые слова: туризм, историография, подготовка кадров, система профессионального туристского образования.

Shchuka G.P. HISTORIOGRAPHY OF THE FORMATION OF THE SYSTEM OF PROFESSIONAL TOURISM EDUCATION IN THE RUSSIAN FEDERATION / Luhansk Taras Shevchenko national university, Ukraine.

The article examines the history of the formation of the system of professional tourism education in the Russian Federation. The author analyzes the dissertations of scientists of Russia, which has been protected on a speciality 13.00.08 «Theory and methodology of professional education (tourism)» and relate directly preparation of experts of tourist activities. Produced by the analysis made it possible to highlight the main directions of research in the Russian turizmologii.

Key words: tourism, historiography, training, system of professional tourist education.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Успішний розвиток світового туристського ринку, бажання України гідно представити національний турпродукт актуалізує проблему підготовки фахівців сфери туризму. Гострота кадрового забезпечення галузі, незважаючи на відкриття окремого напрямку підготовки «Туризм» та існування туристських спеціалізацій у межах інших напрямів підготовки, спонукає до більш глибокого аналізу теорії та практики вітчизняної системи професійної туристської освіти.

На сьогодні в Україні формується багаторівнева неперервна система професійної освіти в туризмі: лише бакалаврів, спеціалістів, магістрів туризму готують більше 40 ВНЗ і 50 різноманітних філій та відокремлених підрозділів. Ліцензований обсяг кожного з них складає не менше 50 осіб. Проте повільно вирішуються проблеми підготовки фахівців з початковою, середньою професійною туристською освітою, не відпрацьована система перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників туристських фірм та ін.

У цей час світовий туризм не стоїть на місці, виникають нові напрямки, види туристської діяльності, кваліфікаційне поле туризму розширюється, з'являється потреба в нових спеціалізаціях та їх науковому обґрунтуванні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Натомість теоретична база підготовки фахівців сфери туризму вітчизняними науковцями розроблена недостатньо. Незважаючи на збільшення кількості захищених

дисертацій з проблем теорії та методики професійної освіти в туризмі (Г. Сорокіна, Т. Сокол, С. Кобзова, М. Черезова та ін.), концептуальне вирішення педагогічної проблеми в цій галузі науки ще не отримано, про що свідчить розрізненість виконаних робіт як за тематикою досліджень, так і за предметними областями. Більша частина робіт має дидактичне спрямування і слабо виявлений системний підхід. До фундаментальних робіт цього напрямку ми можемо віднести лише дослідження В. Федорченка, Н. Фоменко, А. Коноха.

За відсутності необхідного теоретичного підґрунтя і при недостатньому рівні розвитку вітчизняного туристського ринку, під час організації процесу підготовки фахівців сфери туризму ми змушені або блукати навпомацки, або орієнтуватися на закордонні системи освіти та міжнародні стандарти в туризмі. В зв'язку з тим, що досвід країн Західної Європи, США та Канади достатньо представлений українськими дослідниками (Л. Кнодель, Л. Чорна, В. Федорченко, О. Паламарчук, І. Сандовенко та ін.), ми пропонуємо розглянути менш досліджену систему професійної туристської освіти Російської Федерації, акцентуючи увагу на її теоретичному обґрунтуванні.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ РОБОТИ

Отже, метою даної статті є аналіз теоретичних доробок російських науковців із проблем професійної освіти в туризмі.

Відразу зазначимо, що в даній статті ми не аналізуємо фундаментальні дослідження В. Квартального, І. Зоріна, О. Сесьолкіна, А. Зоріна та Н. Гулієва, оскільки глибина цих робіт та їхнє значення для системи професійної туристської освіти Росії вимагає більших обсягів публікації.

Крім того, ми обмежимося лише дослідженнями, які були захищені по спеціальності 13.00.08 «Теорія та методика професійної освіти (туризм)» і стосувалися безпосередньо підготовки фахівців з туристської діяльності (в статті не аналізуються роботи, присвячені підготовці спеціалістів з гостинності та спортивного туризму).

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

На сьогодні нам відомо 394 роботи російських дослідників, предметом яких стала педагогіка туристської діяльності. Сказати, що це остаточна цифра неможливо, оскільки, по-перше, представлені вони в різних розділах каталогів, тому, можливо, якісь дослідження були нами упущені. По-друге, за назвою робіт не завжди вдається визначити проблематику дослідження, адже, як показав проведений аналіз, уживання словосполучень «туристський вуз», «туристські спеціальності» в назві окремих з них не означає, що вони присвячені питанням професійної освіти в туризмі, з іншого боку, їхня відсутність не гарантує, що в роботі не розглядаються досліджувані нами проблеми. По-третє, російські дослідники в ряді випадків посилаються на дисертації, відсутні в каталозі Російської державної бібліотеки.

Незважаючи на це, виявлені та проаналізовані нами роботи з теорії та методики підготовки фахівців сфери туризму дозволяють визначити основні напрямки досліджень російських туризмологів. Так, педагогічні дослідження туристської освіти за рівнем організації педагогічного процесу розподілені наступним чином: допрофесійна, початкова – 33 (8,3%), середня – 7 (1,8%), вища освіта – 333 (84,7%), післявузівська – 21 (5,2%). Отже, більшість досліджень російських туризмологів в області професійної туристської освіти присвячені різним аспектам підготовки фахівців сфери туризму з вищою освітою. Спробуємо більш детально розглянути напрацювання в кожному з напрямків.

Так як російські туризмологи профільні класи в ліцеї розглядають одночасно як ланку довузівської, допрофесійної та початкової професійної освіти, досить складно в аналізі

розділити ці дослідження за відповідними рівнями професійної освіти, тому вдаємося до їх тематичного аналізу.

Найбільш значимими дослідженнями з питань організації початкової професійної освіти в туризмі та формування її змісту в ліцеї туристського профілю стали роботи Г. Зоріної (1998 р.), І. Асанової (2002 р.) та С. Алонової (2008 р.). Проте, ці дослідження спрямовані на реалізацію принципу наступності в системі «школа-ВНЗ», «ліцей-ВНЗ», орієнтацію школярів на навчання у ВНЗ туристського профілю (здебільшого це РМАТ), а не набуття професії та подальше працевлаштування. Проблеми формування професійно важливих якостей учнів та їх готовності до туристської діяльності заявлені в роботах А. Кондратюк та А. Прокоф'євої.

Значна увага російськими туризмологами приділяється питанням професійного самовизначення школярів у сфері туризму (дослідження О. Шангіної, М. Данилової, О. Падеріної, Ю. Соловйової, Н. Бамбуркіної та ін.). Досить розроблена система професійної орієнтації молоді на туристські спеціальності в закладах додаткової освіти, про що свідчать роботи Д. Смірнова, Є. Казьминої, С. Тализова, В. Сафонова, О. Горелова, Н. Єрмілової, Л. Почекутової, Т. Грицаєнко, О. Ратуєвої, І. Холодцовой, І. Золотарьової та ін.

Частина робіт з проблем довузівської туристської освіти має дидактичне спрямування (І. Малахова, С. Нечипоренко, Т. Каверіна, А. Поспелова, С. Смурова, Ю. Гаврилова, М. Печатіна; Є. Смірнова, В. Мурзин). Педагогічні умови профільного навчання школярів у сфері туризму досліджували Е. Беруашвілі та О. Лапкова, розвитку творчої активності – Г. Сухова.

Підсумовуючи проведений аналіз, відзначимо, що кількість робіт, присвячених проблемам початкової професійної освіти в туризмі незначна. Посилена увага до цих питань спостерігалася на зламі століть; починаючи з 2003 р. захищаються лише 1-2 роботи на рік, присвячені вони переважно питанням профорієнтаційної роботи серед школярів.

Середня професійна освіта в туризмі, порівняно з іншими ланками системи професійної туристської освіти, виявилася найменш дослідженою. Найбільш цікавою, на наш погляд, видається робота Н. Громико, в якій досліджується проблема підготовки майбутніх спеціалістів з середньою професійною туристською освітою на основі компетентнісного підходу. Інші наукові доробки стосуються проблем формування професійних якостей у студентів туристських коледжів (І. Будик) та розвитку їхньої професійної культури (О. Береговенко), використання інформаційних технологій у професійній підготовці (Ю. Лапін) та навчально-методичного забезпечення освітнього процесу (Н. Байкова). І. Єфімова обґрунтовує необхідність опанування студентами професій офіціанта, бармена, спеціаліста з кейтерингу, спеціаліста з карвінгу, портьє тощо.

Найбільшу кількість досліджень присвячено проблемам підготовки фахівців з вищою туристською освітою. Тому ми ці роботи розподілимо наступним чином:

- визначення спеціальностей та спеціалізацій у туризмі;
- формування професійних знань, навиків та інших результатів навчання;
- обґрунтування раціональних підходів до змісту туристської освіти;
- інтенсифікація процесу навчальної туристської діяльності;
- організація практик у процесі навчання.

Становлення системи професійної туристської освіти відбувалося паралельно з розвитком національного туристського ринку. Галузь потребувала спеціалістів, посади яких не були передбачені в Класифікаторі професій. У результаті навчальні заклади самостійно визначали перелік спеціальностей та спеціалізацій туристської освіти.

Частково це відобразилося в тематиці наукових досліджень, які присвячені підготовці екскурсиводів (Л. Курило, Г. Богданова, О. Белогорцев, О. Житнікова), менеджерів різних видів туризму: екологічного (Є. Керпельман, Н. Гончар), іноземного (Н. Буторова, Е. Коложеварі, Раді Хмуд Джассім), пригодницького (О. Надворна), спортивного (Є. Баранов, І. Савінов), культурного (Л. Макарова, А. Юрченко, Г. Богданова), ділового (А. Соловйов), регіонального (Н. Гулієв); менеджера гостинності (М. Кисельов), туристсько-спортивного оперейтингу (А. Квартальнов), спеціалістів туристської анімації (І. Булигіна, Ю. Генуїш, Ф. Лавров, Р. Захаров, Л. Горбенко), паломницьких служб Російської Православної церкви (І. Брандт), фінансових менеджерів (І. Лутошкіна); менеджерів для установ санаторно-курортного профілю (І. Тропинін) тощо. Нажаль, практика туристської освіти з часом довела недоцільність більшості запропонованих спеціалізацій.

Універсальність професійної діяльності фахівця сфери туризму викликала справжній науковий бум навколо визначення видів туристської діяльності. У російській туристології обґрунтовано необхідність підготовки майбутніх фахівців до використання інформаційних технологій у професійній діяльності (В. Кальней, В. Берьозін, О. Шкаруба, Л. Скабєєва, В. Кальней); діяльності в регіональній сфері (Е. Павлова, Ю. Полібін, Н. Рубіна, В. Лішик, В. Тепляков, М. Демчук, К. Воронова, С. Афанасьєв, Л. Макарова); анімаційної діяльності (Є. Приєзжева, В. Кисельов, С. Циплукін, І. Максимов, Є. Кисельов, Л. Горбенко); діяльності в туристських фірмах (А. Медніков); розробки туристських програм та створення турпродукту (Н. Кисельова, Н. Рубіна, О. Вінтайкіна, О. Царьов, О. Шкабура); проектування екскурсійних маршрутів (І. Мошкова, Ю. Полібін); проведення екологічних моніторингів (О. Макєєв); зовнішньоекономічної діяльності (В. Буданов); до реалізації програм ЮНЕСКО в сфері культурного туризму (Т. Канішев); розробки професійних презентацій турпродукту (О. Поляков); технології продаж (К. Алімов, І. Кривенцов); інформативного впливу (А. Панфілова); моніторингу якості туристських послуг (В. Маркус); дотримання прав споживачів туристських послуг (Н. Швець); до роботи з дітьми з обмеженими можливостями (І. Чурилова); аналітичної діяльності на туристському ринку (М. Долгорукова); підприємницької діяльності (О. Ільїна, М. Тігов); бізнес-планування (В. Подьяков); управління матеріально-технічними ресурсами (В. Рижов); антикризового управління туристськими підприємствами (Є. Цищук); управління персоналом (С. Попов); вирішення професійних конфліктів (М. Кодякова); формування позитивного іміджу авіакомпанії на ринку туристських перевезень (І. Волков); міжкультурної комунікації (Н. Козирєва, О. Власова, Раді Хмуд Джассім) тощо.

В основному в цих роботах розглядалася існуюча на час проведення дослідження система туристської освіти, обґрунтовувалися необхідність підготовки спеціалістів до виконання даного виду професійної діяльності, визначалися зміст, форми та методи їхньої підготовки. Роботи цієї тематики носять більш практично-прикладний характер.

Охоче дослідники зверталися до такої популярної теми як формування професійних компетенцій та компетентності майбутніх фахівців сфери туризму під час професійної підготовки. Так, розвиток професійних компетенцій студентів туристських спеціальностей став предметом дослідження Н. Набатової та О. Котляррової, формування міжкультурної компетенції – О. Гогленкова, О. Власова, соціальної – О. Тарасенка, ключових кваліфікацій – Я. Личак, комунікативних умінь – Т. Лобишевої.

Формування професійної компетентності в цілому вивчала лише М. Денисова, всі інші науковці досліджували процес формування окремих її складових: соціально-психологічної та соціально-професійної (Т. Галицька, Н. Гулієв), комунікативної

(О. Герасименко, О. Алілуйко), правової (А. Галукян, В. Маноляк, А. Агаміров), управлінської (В. Фефелова), лінгвопрофесійної (С. Надточій).

Крім того, в російській туризмології ґрунтовно досліджені процеси формування професійної культури фахівця сфери туризму (А. Чупанов) та її частин: культури професійно-правової (О. Бабак, І. Вологдіна), маркетингової (А. Шавріна), професійно-інформаційної (С. Гринь, Л. Овчиннікова), корпоративної (Г. Литовченко), економічної (М. Амірханова), безпеки життєдіяльності (Т. Зирянова), професійного спілкування (І. Мозолева, А. Здорова, Н. Лютова, Н. Бокарьова); професійної етики (О. Кутепов) та ділового етикету (Н. Лукянова). Розвитку професійних якостей та цінностей під час навчання були присвячені дослідження Є. Каніної, А. Соловйова, М. Жительової, М. Даниленка, І. Фрейнкіної, К. Полякової, Н. Єгошиної, І. Брагінець.

Із різних позицій науковці досліджували процес формування професійної готовності студента під час навчального процесу: професійного самовизначення (О. Мінаєва), вибору навчальної спеціалізації (М. Козіна), мотивації (М. Воробйова, О. Кравець, Т. Лісіцина), самоосвітньої діяльності (О. Фролова, Н. Терських та А. Агаміров).

Досліджувалися також процеси формування професійно-адаптаційної мобільності (Ж. Харитоновна), різних видів професійної адаптації (Ю. Колесова, Є. Карагодін, С. Філіпов), стратегії професійного самоствердження (Ю. Чибезова) та самореалізації (К. Кадетова), проектування свого професійного саморозвитку (В. Лутошкіна), самооцінки (Н. Барська), самосвідомості (О. Єніліна), гуманістичної професійної позиції (О. Дудіна), професійно-творчої активності (А. Надеїн), розвитку творчої індивідуальності студента (А. Крюкова), його пізнавальної активності (Л. Клименко), соціалізації (О. Розумовська, А. Фадін, Н. Шутіліна), професійно-особистісної ідентифікації (М. Панфілова). Н. Петрова досліджувала проблему формування іміджу менеджера туризму, В. Кожеваткін – його конкурентоспроможності, А. Холостова – особистісної моральної парадигми.

Традиційно російські дослідження з проблем формування певних компетенцій мають подібну структуру: шляхом анкетування студентів, викладачів та працівників туристської індустрії встановлювався перелік компетенцій (якостей і т.д.) з певного виду діяльності, розроблялася структурна модель їхнього формування, визначалися педагогічні умови процесу формування та критерії оцінки ефективності, презентувався навчально-методичний комплекс авторського спецкурсу.

Значна увага російськими дослідниками приділялася визначенню змісту туристської освіти. Багатофункціональність туризму передбачає всебічність та універсальність підготовки фахівця цієї сфери. На даний час науковці довели важливість у туристській освіті екскурсійної (Р. Арбузова), краєзнавчої (І. Кішкин), країнознавчої (О. Маркова), екологічної (Т. Петрокова, Н. Наумова), соціологічної (М. Даниленко), педагогічної (Н. Веселова), комунікативної (Г. Келеман, М. Бочкарьова), етнокультурної (Р. Захаров), етнологічної (Н. Табунова), гуманітарної (В. Ніколаєнко, О. Полякова), валеологічної (О. Соловйов), географічної (Л. Корольова), анімаційної (Т. Гальперіна), економічної (В. Родигіна, Ю. Гук, Р. Базаркін), конфліктологічної (С. Мороз), культурологічної (Н. Торбіна), мультимедійної (А. Панков), інформаційно-технологічної (Г. Щербаков, А. Ручин), кроскультурної (І. Циборєва) підготовки. К. Зарєчнова доводила, що підготовка майбутнього фахівця сфери туризму повинна мати професійно-педагогічну спрямованість, Т. Сільченкова, Е. Керпельман – містити регіональний компонент.

Частина дослідників присвятили свої роботи визначенню змісту та методів підготовки з окремих навчальних дисциплін: іноземної мови (Т. Єфремцева, О. Буренко, Т. Лобишева, О. Маркова), правознавства (М. Рєпіна), маркетингу (О. Удольська), логістики (А. Дружинін), міжкультурної комунікації (Н. Козирєва), економіки нерухомості (Ю. Левін), рекламної справи (Л. Чиркова, А. Дригант), техніки

фінансового аналізу (Л. Нісковських, Л. Юккерт), основ психології (О. Романова), основ практичного менеджменту (Т. Мазуряк), екології (З. Заболоцьких), безпеки життєдіяльності (С. Кар'єнов), інформатики (А. Качанов), статистики (М. Долгорукова), страхування в туризмі (Д. Гончаров, Н. Колеснікова, А. Топоров), менеджменту транспортних послуг (Л. Ашмаріна), основ безпеки в туризмі (Г. Дехтярь), основ курортної справи (О. Альохіна), рекреаційного ресурсознавства (Є. Колотова, О. Кондрашкін, Г. Іванова), історичного краєзнавства (Е. Сударікова), спортивного (А. Ларіонов) та активного туризму (О. Алексєєва), менеджменту корпоративного туризму (А. Табунов), туроперейтингу (В. Борисов), культурологічних дисциплін (Н. Кисельова), навчальних дисциплін гуманітарного (М. Морозова), економічного (О. Земскова) циклів.

Подальше вивчення практики туристської освіти в Російській Федерації показали, що практична значимість цих досліджень обмежується, на жаль, викладацькою діяльністю самого науковця та межами того ВНЗ, в якому він працює, в кращому випадку філій цього навчального закладу. Останні п'ять років дослідження в даному напрямку не проводилися.

Проблемі інтенсифікації та індивідуалізації процесу навчальної туристської діяльності присвячені дослідження Я. Личак та І. Ганьшиної. О. Айгістова вивчала питання використання педагогічних технологій, С. Галишева, О. Поздєєва, З. Кірімова – технологій модульного навчання.

Найбільша кількість робіт присвячена теорії та практиці використання активних методів навчання: творчих проєктів (Т. Ворошилова, Ю. Кірімова, В. Борисов, В. Малая, Л. Клименко, Д. Розанов, М. Войтенко, М. Амірханова, Н. Єгошина), ігрових методів (М. Жернова, М. Бочкарьова, Н. Бокарьова, Н. Єрукова, В. Ляменков), методів конкретних ситуацій (Л. Титова, Н. Шабаєва) та моделювання (О. Вакулич).

Методику використання інформаційних комп'ютерних технологій розробляли О. Єршова, В. Філіпов, В. Родігіна, Н. Торбіна, Л. Торопова, Ю. Гук, Є. Каніна, О. Третьякова, В. Самарін, Д. Ковальов; на основі педагогічної інтеграції – Н. Кузьменко, інтегративно-модульного підходу – І. Жуніч, з урахуванням міжпредметних зв'язків – Т. Белова, А. Качанов, І. Мозолева.

О. Житнікова та І. Савінов вивчали умови використання в процесі підготовки фахівців творчої лабораторії-майстерні, О. Панкратова – комунікативно-тренінгової лабораторії, М. Жителева – навчально-виробничого центру. Т. Горячева, О. Твердий та Ю. Сорокін досліджували можливість підвищення ефективності професійної підготовки майбутнього фахівця сфери туризму засобами природно-рекреаційного потенціалу регіону, Н. Гультяєва – образотворчого мистецтва, І. Рудакова, О. Решетов, С. Мороз – шляхом проведення комунікативних та психологічних тренінгів, М. Ребенко – організації практикумів з туроперейтингу, О. Лебедева та Т. Джамалова – взаємодії суб'єктів освітнього процесу.

Крім того, досліджувалися виховні аспекти професійної освіти (Л. Петункіна) та діяльність студентського самоуправління в туристському ВНЗ (О. Ісаєв).

Тема організації практик студентів туристських спеціальностей представлена значно меншою кількістю наукових робіт, проте досліджувалися її різні аспекти: місце в системі вищої професійної освіти (В. Васильєв, А. Давидова), її дидактичні основи (Л. Скоробагатова, І. Попов). Практика розглядалася як засіб формування професійно важливих якостей у студентів (В. Максимова), основ їхньої професійної майстерності (Л. Телевна) та підвищення конкурентоздатності (Р. Давидов, О. Потапова). Досліджувалася специфіка її організації в навчальній фірмі (Л. Чудіна, В. Максимова, О. Красюк), туристсько-екскурсійному бюро (Ю. Апакова), навчально-тренувальному

полігоні (І. Бормотов), за кордоном (В. Васильєв, А. Агапов, В. Касаткіна та К. Плотнікова).

Як ми бачимо, незважаючи на велику кількість наукових доробок з проблем підготовки фахівців сфери туризму з вищою професійною освітою, дослідження розрізнені як за тематикою, так і за предметними областями.

Питанням підвищення кваліфікації спеціалістів туристської індустрії присвячена незначна кількість досліджень. В основному вирішувалися питання кадрового забезпечення регіонального туристського ринку (Т. Глушанок, В. Тепляков, А. Чупанов, С. Сліпченко), підвищення кваліфікації керівників та працівників тур фірм (О. Шпирня, Н. Хуусконен, Н. Маркова, М. Васильєва, О. Кравченко), використання дистанційних технологій навчання (М. Субботін). Актуальною виявилася також проблема організації корпоративного навчання, яку досліджували Д. Гальперін, О. Лісіцина, Д. Єгоричев, С. Іношкіна, К. Баранова, І. Лебедева.

Значна увага в процесі формування професійної готовності фахівця сфери туризму російськими дослідниками приділяється засобам додаткової професійної освіти: формування її змісту (А. Абдусаматов), умови використання дистанційних освітніх програм (В. Гудумак). При цьому, якщо на початковому етапі формування системи професійної туристської освіти дослідники (І. Соколова, Т. Кудрявцева, А. Панков) розробляли проблеми використання потенціалу додаткової підготовки студентів при формуванні їхньої професійної готовності в цілому; то в останні роки науковці (І. Жуніч, О. Фришко, М. Демчук, В. Маркус, А. Воробйова, С. Афанасьєв, О. Кавінський, А. Усик, П. Медведєв, В. Борисов, І. Савінов, О. Шестакова) акцентували увагу на формуванні конкретних професійних компетенцій.

Незважаючи на дослідження М. Сможенкової, С. Борисова, О. Бочкарьової та М. Перькова, ми вважаємо, що в професійній туристській освіті до цього часу залишаються недостатньо розробленими проблеми навчально-методичного забезпечення.

Іншим маловивченим аспектом системи професійної туристської освіти залишається проблема управління якістю навчально-виховного процесу. На даний час нараховується лише п'ять дисертаційних робіт цієї тематики (О. Бухтєєва, Ю. Кіреєва, І. Найдьонова, В. Муракіна, С. Павлова), перші три з них присвячені моніторингу якості комунікативної підготовки студентів.

Мало розробленою на теоретичному рівні залишається проблема соціальної взаємодії навчальних закладів туристського профілю та представників галузі (роботи Н. Михайлюк, О. Долженко, Т. Глушанок та В. Теплякова), що ми пояснюємо відсутністю нормативної бази, повною залежністю соціального партнерства від суб'єктів взаємодії.

ВИСНОВКИ

Таким чином, проведений нами тематичний аналіз дисертаційних робіт науковців Російської Федерації з проблем теорії та методики професійної освіти в туризмі дозволяє зробити висновок, що в професійній освіті Росії починають складатися теоретичні та методичні обґрунтування туристської освіти. Російськими туризмологами вивчалися всі рівні підготовки фахівців сфери туризму, проте найбільша кількість досліджень присвячена питанням підготовки спеціалістів з вищою освітою. Тематика виконаних дисертаційних робіт в основному присвячена дидактичним аспектам професійної освіти.

Роботи мають різний рівень теоретичної та практичної значимості. В основі більшості робіт лежить досвід організації системи неперервної професійної туристської освіти в

Російській міжнародній академії туризму, тому зустрічаються смислові повтори та значні за об'ємом цитування робіт В. Квартальнова та І. Зоріна, що значно зменшує цінність цих дисертацій.

Проведене дослідження є першою спробою розглянути теорію та практику туристської освіти як педагогічну проблему, тому передбачається подальша аналітична робота в цьому напрямку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зорин А. И. Дидактико-квалификационный комплекс профессионального туристского образования : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08 / Александр Игоревич Зорин ; Рос. междунар. акад. туризма. – М., 2012 – 389 с.
2. Зорин И. В. Теоретические основы формирования содержания профессионального туристского образования : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08 / Игорь Владимирович Зорин ; Рос. междунар. акад. туризма. – М., 2001 – 319 с.
3. Квартальнов В. А. Теоретические основы становления и развития системы непрерывного профессионального образования в сфере туристской деятельности : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.08 / Валерий Александрович Квартальнов. – М., 2000 г. – 382 с.
4. Сесёлкин А. И. Диверсификация профессионального туристского образования : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08 / Алексей Иванович Сесёлкин. – М., 2004 – 355 с. ил. Библ.: с. 282-313.